

De københavnske Syerskers Tilfredshed.

Af

Poul Sveistrup.

En Statistik over menneskelig Tilfredshed turde formentlig være noget nyt. Den kan ikke vente paa Forhaand at blive mødt med Forventning eller Tillid. Hvad der ellers frembyder sig som Æmne for social Statistik, er noget objektivt, haandgribeligt. Men har man Føje til at vente en paalidelig Besvarelse af et Spørgsmaal, der vedrører noget saa flydende og omskifteligt som et Menneskes Tilfredshed? Maa ikke Svaret antages at ville blive bestemt ved Øjeblikkets tilfældige Stemning? Og kan man vente nogen særdeles Samvittighedsfuldhed i Besvarelsen af et Spørgsmaal, som det selv med en god Vilje kan være vanskeligt at besvare, samtidig med, at Svarets Rigtighed og Oprigtighed unddrager sig enhver Kontrol?

Saa meget større Interesse turde det have, dersom Undersøgelsens Udfald dog godtgør Svarenes Paalidelighed, idet Resultaterne vise en Lovmæssighed, som ikke vilde indtræde, dersom Svarene i noget væsentligt Omfang beroede paa Tilfældigheder.

Af de 835 københavnske Syersker, vor Undersøgelse omfatter, have 802 besvaret Spørgsmaalet: »Er

De tilfreds med deres Livsvilkaar?« Af disse svarede lidt over Halvdelen »Ja!«, omtrent en Fjerdedel »Nej!« og næsten lige saa mange gav et ubestemt Svar, idet de t. Ex. svarede: »Aa ja«, eller: »Ikke altid«, eller svarede Ja med Angivelse af visse Forbehold — saasom: »Ja, naar jeg er rask«, eller: »Ja, naar jeg har nok at spise«, eller de svarede nok Ja, men besvarede det umiddelbart efterfølgende Spørgsmaal, »eller hvad trykker Dem mest?« med at berette om noget, der trykkede dem. Sammenfattes alle disse Svar, der ligge mellem det uforbeholdne Ja og det rene Nej, under Betegnelsen »nogenlunde tilfreds«, faa vi følgende Tavle:

	Antal	Procent
Tilfredse	426	53
Nogenlunde tilfredse	179	22,5
Utilfredse	197	24,5
Ialt	802	100

Hvis man ved at læse om de københavnske Syerskers Livsvilkaar, om deres beskedne Løn, den betydelige Arbejdsløshed paa visse Aarstider og delvis utilstrækkelige Ernæring, har draget den Slutning, at denne Samfundsklasse af enlige Kvinder med Ensomhedens Savn, Hustruer, der slide sig op i dobbelt Beskæftigelse, Enker, der fattes Midler til at skaffe deres Børn tilstrækkelig Føde — at disse Mennesker nødvendigvis maa føle sig utilfredse med deres Lod i Livet, da maa Udfaldet af vor Undersøgelse være en stor og

glædelig Overraskelse. Over Halvdelen tilfredse, næppe en Fjerdedel utilfredse — mon en Undersøgelse af Tilstanden højere oppe paa Samfundsstigen vilde vise et gunstigere Udfald? Det er næppe sandsynligt. Thi som Erfaringen viser og den følgende Redegørelse vil bekræfte, der er jo mange andre Forhold end det økonomiske Tryk, som tynde paa den menneskelige Tilfredshed, daarligt Helbred, høj Alder, ulykkelige Familieforhold, skuffede Forventninger, tungt Sind, ubeherskede Lidenskaber osv.

At der er almenmenneskelige Forhold, der paavirke Tilfredsheden, viser ogsaa vor Undersøgelse.

Helbred og Tilfredshed.

	Antal			Procent		
	Helbred			Helbred		
	godt	nogen- lunde	daar- ligt	godt	nogen- lunde	daar- ligt
Tilfredse	229	74	121	66	47	41
Nogenlunde tilfredse . .	59	53	67	17	33	23
Utilfredse	59	32	105	17	20	36
Tilsammen . . .	347	159	293	100	100	100

Som man maatte vente, er der Forbindelse mellem Helbred og Tilfredshed. Naar Helbredet gaar nedad fra godt til nogenlunde godt, synker de tilfredses Antal stærkt. Af dem, der miste Tilfredsheden, holde de fleste sig dog nogenlunde tilfredse. Men naar Helbredet yderligere synker fra nogenlunde godt til daarligt, stiger de helt utilfredses Antal betydelig, idet de rekruteres

baade fra de nogenlunde tilfredse og de helt tilfredse. Forøvrigt maa man snarest undres over, at Nedgangen ikke er større. Selv blandt Syersker med daarligt Helbred er der flere tilfredse end utilfredse. Og det uagtet det daarlige Helbred ogsaa øger det økonomiske Tryk, idet med daarligt Helbred Procenten af Syersker med lang Arbejdsdag og med lav Aarsindtægt stiger noget (jfr. mit Skrift: Syersker. 1894. S. 42 og 95). Saa sejglivet er den menneskelige Tilfredshed! Sikkert er det dog i saa Henseende af megen Betydning, at daarligt Helbred ikke altid er forbundet med Nærings Sorg. Af de 297 Syersker med daarligt Helbred havde omtrent Halvdelen (144) god eller nogenlunde god Indtægt (Syersker S. 42). Det er da fortrinsvis blandt disse, at Tilfredsheden bevares trods det daarlige Helbred.

Alder og Tilfredshed.

	Antal					Procent				
	15—19 Aar	20—29 Aar	30—39 Aar	40—49 Aar	50 Aar o. dero.	15—19 Aar	20—29 Aar	30—39 Aar	40—49 Aar	50 Aar o. dero.
Tilfredse	41	173	138	50	23	66	61	51	45	33
Nogenlunde tilfr.	10	54	67	28	20	16	19	24,5	25	28,5
Utilfredse	11	58	67	34	27	18	20	24,5	30	38,5
Tilsammen	62	285	272	112	70	100	100	100	100	100

Det vil ses, at Aarenes Gang tærer ganske betydelig paa Tilfredsheden. Udgangspunktet er i den unge Alder ganske det samme som ved det gode Helbred: 66 Procent ere tilfredse. Men paa hvert Alderstrin, der passerer, falde nogle fra og forøge dels

de nogenluude tilfredses, dels de helt utilfredses Rækker, og naar Syersken er kommen paa den fejle Side af de 50 Aar, er Procenten af tilfredse gaaet ned til det halve (fra 66 til 33), medens Procenten af utilfredse er fordoblet (fra 18 til 38). Ved Vurderingen heraf maa det imidlertid erindres, at det økonomiske Tryk er størst for de gamle. Aarsindtægten synker fra 30 Aars Alderen (Syersker S. 48), den højeste Alder findes i de ringest lønnede Fag (S. 14), Arbejdstiden er lidt længere for de gamle (S. 92), og de have meget vanskeligere ved at faa Arbejde (S. 19). Og dertil kommer saa Alderens Indflydelse paa Helbredet.

Tilfredshedens Faldhastighed tiltager med Aarene, dog ikke ganske jævnt. Nedgangen er stærkest ved Overgangen fra Tyverne til Trediverne og paa det sidste Alderstrin. Ved Overgangen fra Kvinder i Tyverne til Kvinder i Trediverne kommer vist i Betragtning for nogle skuffet Forventning om Ægteskab, for andre Børnetallets og dermed det økonomiske Tryks Forøgelse.

Som vor Tavle udviser, er der lidt mindre Tilfredshed blandt Syersker over 50 Aar end blandt Syersker med daarligt Helbred. Blandt de gamle er der 33 pCt. tilfredse, 38,5 pCt. utilfredse, blandt de svage 41 pCt. tilfredse, 36 pCt. utilfredse. Men denne Sammenligning er vildledende. Inddelingen efter Aldersklasser rummer fem Grupper, Inddelingen efter Helbred kun tre. For at Sammenligningen kunde være afgørende, skulde vi stille de 70 ældste Syersker ikke overfor de 297 med daarligt Helbred, men overfor de 70 iblandt disse, hvis Helbred er ringest. Denne Sammenligning er vi ikke istand til at foretage. Men

sammenligne vi de 297 Syersker med daarligt Helbred med de 182, der have fyldt 40 Aar, faa vi følgende Resultat:

	Syersker med daarligt Helbred		Syersker, der er 40 Aar og derover	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Tilfredse	121	41	73	40
Nogenlunde tilfredse . . .	67	23	48	26
Utilfredse	105	36	61	34
Tilsammen . . .	293	100	182	100

Det vil ses, at ved denne i hvert Fald mere beretigede Sammenligning er Trykket af Helbred mindst lige saa stort som Aarenes Tryk.

Men hertil kommer, at ved den stigende Alder synker Helbredet meget stærkere end Tilfredsheden (Syersker S. 131).

	15—19 Aar		50 Aar og derover	
	Helbred	Tilfredshed	Helbred	Tilfredshed
	Procent	Procent	Procent	Procent
god	64	66	15,5	33
nogenlunde god	18	16	15,5	28,5
daarlig	18	18	69	38,5
Tilsammen . . .	100	100	100	100

Man vil se, at i den unge Alder staar det omtrent lige godt med Tilfredshed og Helbred, men paa de

gamle Dage er Helbredet forringet næsten dobbelt saa meget som Tilfredsheden. Herefter kunde der rejses Tvivl, om stigende Alder havde nogen som helst Indflydelse paa Tilfredsheden udover den, der var en Følge af det daarligere Helbred.

Svaret derpaa maa søges i nedenstaaende Tabel.

Tilfredshed i Forhold til Alder og Helbred.

Alder	15—29 Aar			30—39 Aar			40 Aar og derover		
	godt	nogen- lunde	daar- ligt	godt	nogen- lunde	daar- ligt	godt	nogen- lunde	daar- ligt
Antal af tilfredse . . .	131	33	50	73	28	36	25	13	35
— nogenlunde tilfr.	25	25	14	24	18	25	10	10	28
— utilfredse	29	10	29	23	10	34	7	12	42
Tilsammen . . .	185	68	93	120	56	95	42	35	105
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Procent af tilfredse . .	71	48	54	61	50	38	59	37	33
— nogenl. tilfr. . .	13.5	37	15	20	32	26	24	29	27
— utilfredse . . .	15.5	15	31	19	18	36	17	34	40
Tilsammen . . .	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Vi ere med denne Tavle naede til saa smaa Tal, at der er Plads for Tilfældigheder; men i det hele er Udslaget tydeligt nok. Procenttavlen viser, at indenfor hvert Alderstrin synker Tilfredsheden og stiger Utilfredsheden, naar Helbredet forringes; men sammenholdes Personer med samme Helbred indenfor de forskellige Aldersklasser, da synker Tilfredsheden med den stigende Alder. Alderen øver altsaa uafhængig af Hel-

bredet Indflydelse paa Tilfredsheden. En Maalestok for, hvor meget hver af de to Faktorer vejer, kan maaske faas paa følgende Maade.

De tilfredses Tal aftager med Alderen fra yngste til ældste Aldersklasse (henholdsvis for Personer med godt, nogenlunde godt og med daarligt Helbred) 12, 11 og 21 Procent, og det aftager med Helbredet (indenfor hver enkelt Aldersklasse henholdsvis) 17, 23 og 26 Procent.

De utilfredses Tal stiger med Alderen fra yngste til ældste Aldersklasse (henholdsvis for Personer med godt, nogenlunde godt og med daarligt Helbred) 1,5 (fra yngste til mellemste Alderstrin 3,5), 19 og 9 pCt. og stiger, naar Helbredet gaar ned fra godt til daarligt, (indenfor hver Aldersklasse henholdsvis) 15,5, 17 og 23 pCt.

Helbredets Indflydelse paa Tilfredsheden er da større end Alderens.

Lade vi hver af de anførte Procenter veje i Forhold til Antallet af de Personer, det vedrører (12 pCt. af 347 Personer med godt Helbred, 11 pCt. af 159 med nogenlunde godt Helbred og 21 pCt. af 293 med daarligt Helbred = 15 pCt. af 759 Personer), da faa vi følgende Gennemsnitstal:

De tilfredses Tal aftager med stigende Alder	15	pCt.
	med Helbredet	21 —
De tilfredses Tal stiger med Alderen	8 (9)	—
	med aftagende Helbred	18 —

Altsaa er — som det vel ogsaa kunde ventes — Helbredets Indflydelse paa Tilfredsheden betydelig større end Alderens.

En tredje almenmenneskelig Faktor, der kendelig

paavirker Tilfredsheden hos Kvinderne, er den ægteskabelige Stilling.

Ægteskabelig Stilling og Tilfredshed.

	Antal				Procent			
	gifte	ugifte	Enker	forladte, fraskilte	gifte	ugifte	Enker	forladte, fraskilte
Tilfredse	113	267	40	6	58	56	37	32
Nogenlunde tilfredse .	46	102	29	2	24	21	26	10
Utilfredse	35	111	40	11	18	23	37	58
Tilsammen . . .	194	480	109	19	100	100	100	100

At forladte, fraseparerede og fraskilte Hustruer, der tilsammen danne den sidste Gruppe paa Tavlen, som oftest ere utilfredse, var at vente. Ganske vist ere Tallene meget smaa, men Afvigelsen fra det normale er desto større, og Sagen er jo iøvrigt ret selvfølgelig. Ogsaa blandt Enker er Antallet af utilfredse meget over det normale. Men ganske vist er der baade for Enkerne og de forladte Hustruer to Fakta, der maa tages i Betragtning, de ere overvejende ældre, og deres økonomiske Forhold ere som oftest slette, idet de maa forsørge Børn. Hvad Alderen angaar, da er Enkernes Tilfredshed omtrent som den Aldersklasse af Syersker, der er fyldt 50 Aar, en Ubetydelighed bedre. Da det kun er en Fjerdedel af vore Enker, der ere saa gamle (Syersker S. 8), maa en betydelig Del af Utilfredsheden tilskrives Enkestanden. Men hvor meget der skyldes det økonomiske Tryk, kunne

vi ikke oplyse. Det økonomiske Tryk og det personlige Savn smelte sammen her som i Virkeligheden.

Sammenligne vi de gifte med de ugifte, viser Hustruen ogsaa her en, om end ubetydelig, Overvægt i Tilfredshed. At Forskellen er saa ringe, skyldes dog Alderen, som den følgende Tavle viser.

	Antal								Procent							
	20—29 Aar		30—39 Aar		40—49 Aar		50 Aar o. dero.		20—29 Aar		30—39 Aar		40—49 Aar		50 Aar o. dero.	
	gifte	ugifte	gifte	ugifte	gifte	ugifte	gifte	ugifte	gifte	ugifte	gifte	ugifte	gifte	ugifte	gifte	ugifte
Tilfredse . .	27	145	60	62	18	14	7	5	64	61	60	50	50	40	47	24
Nogenl. tilfr.	10	43	23	34	10	9	3	6	24	18	23	27	28	26	20	28
Utilfredse . .	5	49	17	29	8	12	5	10	12	21	17	23	22	34	33	48
Tilsammen	42	237	100	125	36	35	15	21	100	100	100	100	100	100	100	100

I den unge Alder — Tyverne — er Forskellen forholdsvis ringe. Dog ere de, der allerede ere løbne ind i Ægteskabets Havn, lidt mere tilfredse end de, der endnu ikke ere komne saa vidt. Og naar man den Alder, i hvilken Udsigten til, at den ugifte Stand vil blive livsvarig, øges, er der betydelig ringere Tilfredshed blandt de ugifte. I Trediverne og Fyrerne er Forholdet omtrent det samme, men efter at de 50 Aar ere passerede, øges yderligere de ugiftes Utilfredshed meget betydelig. Forsaavidt dette er mere end en Tilfældighed, kan det skyldes ugunstige økonomiske Forhold. For Familier, der ikke udelukkende skulle leve af Hustruens Arbejdsfortjeneste, og som, naar de ere gamle, have Børnene fra Haanden, virker Hustruens

højere Alder ikke saa trykkende paa den økonomiske Stilling, som den fremrykkede Alder gør for den enligstillede.

Den Overvægt af Tilfredshed, der i det hele findes hos de gifte, skyldes ikke bedre økonomiske Kaar, tværtimod er blandt vore Syersker de ugiftes Lefevod noget bedre end de giftes — der er da ingen Grund til at tvivle om, at vi her staa overfor et almenmenneskeligt, i hvert Fald almenkvindeligt Forhold.

Vende vi os nu til Betragtningen af de økonomiske Forhold og sammenholde vi Tilfredsheden først med Aarsindtægtens Størrelse, faa vi følgende Billede:

Aarsindtægt og Tilfredshed.

	Antal			Procent		
	over 400 Kr.	400-300 Kr.	under 300 Kr.	over 400 Kr.	400-300 Kr.	under 300 Kr.
Tilfredse	130	157	137	63	56	43,5
Nogenlunde tilfr.	44	64	71	21	23	22,5
Utilfredse	33	58	106	16	21	34
Tilsammen	207	279	314	100	100	100

Sammenligne vi denne Tavle med Tavlen over Helbred og Tilfredshed, ses det, at Helbredet giver et lidt stærkere Udslag end Aarsindtægten. Gaar Helbredet ned fra godt til daarligt, synker Procenten af tilfredse med 25, og Procenten af utilfredse stiger med 19. Synker Aarsindtægten fra god til daarlig, synker Procenten af tilfredse med 19,5, og Procenten af utilfredse stiger med 18. Men herved maa bemærkes, at Aars-

indtægten kun for en mindre Del af vore Syersker er en virkelig Maalestok for den økonomiske Stilling. Omtrent en Fjerdedel af vore Syersker ere gifte, for disse kan Familiens økonomiske Stilling ikke maales ved Hustruens Arbejdsfortjeneste. Omtrent en Sjettedel er Enker eller økonomisk ligestillede (fraskilte). Disse have for den største Del flere Personer at forsørge. Det samme gælder om en Niendedel af de ugifte, og over en Fjerdedel af disse (130 af 480) modtager Hjælp af Forældre, Slægtninge eller paa anden Maade. Af Tavlens otte hundrede Syersker er der kun 279, der ere økonomisk isolerede, og kun for disses Vedkommende er Syerskens Aarsindtægt et adækvat Udtryk for den økonomiske Stilling, en Betegnelse for, hvad den enkelte Arbejderske lever af.

Begrænse vi Undersøgelsen til disse, faa vi følgende Resultat.

Aarsindtægt og Tilfredshed for enligstillede Syersker.

	Antal				Procent			
	over 400Kr.	400—300Kr.	under 300Kr.	Tils.	over 400Kr.	400—300Kr.	under 300Kr.	Tils.
Tilfredse . .	71	64	25	160	66	61	38	57
Nogenl. tilfr.	22	21	16	59	20	20	24	21
Utilfredse . .	15	20	25	60	14	19	38	22
Tilsammen	108	105	66	279	100	100	100	100

Sammenligne vi denne Tavle med Helbredstavlen, er Forholdet vendt om, det er da det økonomiske

Tryk, der tærer noget mere paa Tilfredsheden end daarligt Helbred, nemlig henholdsvis 28 og 24 Procent mod de før nævnte Tal, 25 og 19 pCt.

Særlig værd at bemærke er det, at den store Indflydelse af det økonomiske Tryk føles paa det laveste Indtægtstrin, hvorimod det har mindre at betyde, om den økonomiske Stilling er god (Aarsindtægt over 400 Kr.) eller nogenlunde god (Aarsindtægt 400—300). Idet Helbredet gaar ned fra godt til nogenlunde godt, springer Procenten af tilfredse fra 66 ned til 47, men naar Aarsindtægten gaar ned til nogenlunde god, synker Procenten af tilfredse kun fra 66 til 61. Medens der er betydelig Nedgang i Tilfredsheden ved hvert Skridt, Helbredet gaar nedad, er overfor den økonomiske Stilling den store Nedgang i Tilfredshed kun at finde ved det nederste Trappetrin af Stigen. Ved Nedgangen fra Middelløn til daarlig Løn synker de tilfredses Tal med 23 Procent og stiger de utilfredses med 19 pCt., hvorimod de tilsvarende Tal, naar Lønnen gaar ned fra god til Middelløn, er 5 og 5 Procent.

Hvad her er sagt, belyses yderligere, naar den økonomiske Stige forsynes med flere Trin. (Se omstaaende Tabel).

Man vil se, at fra en Aarsindtægt paa 300 Kr. opefter tager Tilfredsheden ikke stærkt til, og Utilfredshedens Omfang bestemmes af andre Aarsager end Aarsindtægten. Men naar Aarsindtægten synker under 300 Kr., synker Tilfredsheden stærkt og med stigende Faldhastighed. Det gør med Hensyn til Tilfredshed større Forskel, om den Aarsindtægt, en voksen Kvinde har at leve af, synker fra 250 til 150 Kr., end om den stiger fra 250 til 650 Kr. Det er den bitre Nød, Sult

Aarsindtægt	Antal					
	over 500Kr.	500— 401Kr.	400— 301Kr.	300Kr.	299— 201Kr.	højest 200Kr.
Tilfredse	35	36	42	22	16	9
Nogenlunde tilfredse . .	8	14	12	9	7	9
Utilfredse	8	7	15	5	9	16
Tilsammen . . .	51	57	69	36	32	34
	Procent					
Tilfredse	68	63	61	61	50	26,5
Nogenlunde tilfredse . .	16	25	17	25	22	26,5
Utilfredse	16	12	22	14	28	47
Tilsammen . . .	100	100	100	100	100	100

og Kulde, der tager paa Tilfredsheden. Kan denne holdes ude, have de økonomiske Kaar mindre Betydning. Ret gaadefuldt er det, at der med en Aarsindtægt paa højest 200 Kr. (o: gennemsnitlig 150, se Syersker S. 35), altsaa paa et Trin, hvor der synes at maatte være Nød til Huse, endnu findes tilfredse Mennesker. Saa velsignet — eller som andre ville sige saa forbandet — sejt er den menneskelige Tilfredshed.

Medens Indtægtens Størrelse viser den ene Side af de økonomiske Forhold, udgør Arbejdstiden — maalt ved Arbejdsdagens sædvanlige Længde — den anden Side.

Arbejdstid og Tilfredshed.

Arbejdsdagens Længde	Antal				
	højest 10 Tim.	over 10- 11 Tim.	over 11 Tim.	over 12 Tim.	uans- givet
Tilfredse	223	100	90	45	11
Nogenlunde tilfr. .	70	51	49	32	9
Utilfredse	80	50	55	31	12
Tilsammen . . .	373	201	194	108	32
	Procent				
Tilfredse	60	50	46,5	42	34
Nogenlunde tilfr. .	19	25	25	29	28
Utilfredse	21	25	28,5	29	38
Tilsammen . . .	100	100	100	100	100

Sammenligne vi denne Tavle med Tavlerne over Aarsindtægten, viser det sig paa alle Punkter, at Arbejdslønnens Størrelse har en større Indflydelse paa Tilfredsheden end Arbejdsdagens Længde. Dette viser sig allerede, naar vi til Grund for Sammenligningen lægge Tavlen over alle vore Syerskers Aarsindtægt. God Løn (Aarsindtægt over 400 Kr.) giver 63 Procent tilfredse, 16 Procent utilfredse, kort Arbejdsdag (højest 10 Timer) giver færre tilfredse, 60 Procent og flere utilfredse 21 Procent. Paa den anden Side giver daarlig Løn (Aarsindtægt under 300 Kr.) 43,5 Procent tilfredse, 34 pCt. utilfredse, hvorimod lang Arbejdsdag (over 11 Timer) giver flere tilfredse, 46,5 pCt., og færre utilfredse, 28,5 pCt.

Bygge vi Sammenligningen paa Tavlen over de

økonomisk enligstillede Syerskers Aarsindtægt, bliver Forskellen betydelig større. Antallet af tilfredse gaar ved Lønnens Synken ned med 28 pCt., ved Arbejdsdagens Stigen med 13,5 pCt. Antallet af utilfredse stiger ved Lønnens Synken med 24 pCt., ved Arbejdsdagens Stigen kun med 7,5 pCt. Altsaa vejer Lønnen mere end dobbelt saa stærkt i Vægtskaalen som Arbejdstiden. Sammenholde vi den Gruppe Syersker, hvis Løn er ringst (højest 200 Kr. aarlig), med den, hvis Arbejdsdag er længst (nemlig over 12 Timer, -- gennemsnitlig henved 14 Timer, Syersker S. 75 —), finde vi blandt de usselt lønnede 26,5 pCt. tilfredse, 47 pCt. utilfredse, blandt de umenneskelig længe arbejdende 42 pCt. tilfredse, 29 pCt. utilfredse. Det vil forøvrigt ses, at de 32 Syersker, for hvilke Oplysning om Arbejdstidens Længde mangler, vise mere Utilfredshed end de, der have den allerlængste Arbejdsdag. De fleste af dem er sandsynligvis Personer, hvis Arbejdstid er ubestemt, enten fordi de ikke kunne taale at arbejde ret længe, eller fordi de mangle stadigt Arbejde. Det bør nemlig fremhæves, at der blandt Syersker med meget kort Arbejdstid ogsaa findes nogle, for hvem den korte Arbejdstid er et Onde, der betegner, enten at de ikke have Arbejde nok, eller at de ikke kunne taale at arbejde mere end nogle faa Timer daglig. Hvis disse kunde udskydes af Syerskerne med kort Arbejdsdag, vilde denne Klasse vise en noget højere Tilfredshedsprocent.

Forøvrigt maa man, naar man vil maale de økonomiske Forholds Indflydelse paa Tilfredsheden, erindre den Forbindelse, der er mellem Alder og Helbred paa den ene Side, Aarsindtægt og Arbejdstid paa den

anden Side. Meget kort Arbejdsdag kan betegne daarligt Helbred og høj Alder, men i det hele og store er Lønnen ringest og Arbejdsdagen længst ved daarligt Helbred og høj Alder. Ligesom der ved Udmaalingen af Alderen og Helbredets Indflydelse paa Tilfredsheden maatte gøres et Afslag for, hvad der skyldes de økonomiske Forhold, maa der ved det Udslag, som Løn og Arbejdsdag give paa Tabellerne, gøres et Afdrag for Helbredets og Alderens Indflydelse.

Et Forsøg paa at udrede Arbejdstidens Indflydelse paa Tilfredsheden fra Indtægtens, er gjort paa følgende Tavle.

Tilfredshed i Forhold til Aarsindtægt og Arbejdsdag.

Arbejdsdag	højest 10 Timer			over 10—11 Tim.			over 11 Timer			uan- gives Tils.	
	over 400 Kr.	400—300 Kr.	under 300 Kr.	over 400 Kr.	400—300 Kr.	under 300 Kr.	over 400 Kr.	400—300 Kr.	under 300 Kr.		
Tilfredse . .	68	80	75	33	37	30	25	38	27	11	424
Nogenl. tilfr.	15	21	34	12	28	11	16	15	18	9	179
Utilfredse . .	13	16	51	7	17	26	12	22	21	12	197
Tilsammen	96	117	160	52	82	67	53	75	66	32	800
Procent	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Tilfredse . .	71	68	47	64	45	45	47	51	41	—	53
Nogenl. tilfr.	15,5	18	21	23	34	16	30	20	27	—	22,5
Utilfredse . .	13,5	14	32	13	21	39	23	29	32	—	24,5
Tilsammen	100	100	100	100	100	100	100	100	100	—	100

Der maa her atter erindres om, at de smaa Tal give noget Rum for Tilfældigheder, fremdeles at paa denne Tavle, der omfatter alle vore Syersker, virker Aarsindtægten ikke med sin fulde Vægt.

Men forøvrigt vil det ses, at naar Aarsindtægten gaar ned fra over 400 til under 300 Kr., synker Antallet af tilfredse for de tre Klasser af Arbejdstid med henholdsvis 24, 19 og 6 Procent, og samtidig stiger de utilfredses Tal med 18,5, 26 og 9 pCt. Stiger Arbejdsdagens Længde fra højst 10 Timer til over 11 Timer, synker Antallet af tilfredse for de tre Lønklasser henholdsvis med 24, 17 og 6 pCt., og samtidig stiger de utilfredses Tal med 9,5, 15 og 0 pCt.

Man vil se, at i hver af de fire Rækker er det sidste Tal det mindste. Det betyder, at naar Lønnen er daarlig, har det ringe eller ingen Indflydelse paa Tilfredsheden, om Arbejdsdagen er kort eller lang. Men Betydningen heraf stiger, naar Lønnen kommer op over Lavmaalet. Omvendt har det, naar Arbejdsdagen er lang, vel nogen, men dog ringere Betydning for Tilfredsheden, hvordan Lønnen er, men naar Arbejdsdagen kortes, stiger Betydningen heraf. Det samme kan ogsaa udtrykkes saaledes, at en enkelt Faktor — enten lav Løn eller lang Arbejdsdag — er tilstrækkelig til at trykke Tilfredsheden langt ned, uden Hensyn til, hvordan det andet Forhold er.

Lade vi hvert af de anførte Procenttal veje i Forhold til Antallet af de Personer, det vedrører, faa vi følgende Gennemsnitsprocent. 24 pCt. af 373 Personer med kort Arbejdsdag, 19 pCt. af 201 med middellang og 6 pCt. af 191 med lang — 18 pCt. af det samlede Tal. 24 pCt. af 207 med god Løn, 17 pCt. af 279

med middel og 6 pCt. af 314 med daarlig Løn = 15 Procent.

Altsaa aftager Antallet af tilfredse ved Aarsindtægtens Dalen gennemsnitlig med 18 pCt. og samtidig stiger — beregnet paa samme Maade — Antallet af utilfredse ligeledes med 18 pCt. Sammenholdes hermed Arbejdstidens Indflydelse, aftager ved Arbejdsdagens Stigen Antallet af tilfredse med 15 pCt. og Antallet af utilfredse stiger med 8 pCt. Ogsaa nu se vi da, at Aarsindtægten paavirker Tilfredsheden stærkere end Arbejdsdagen. Og dog have vi her et delvis udvisket Billede af Aarsindtægtens Indflydelse, fordi vi for ikke at faa Tallene altfor smaa have medtaget alle vore Syersker, ogsaa den større Del, for hvilken Aarsindtægten ikke er paalidelig Velstandsmaaler, fordi de sørge for andre eller faa Hjælp.

Sammenfatte vi Resultatet af ovenstaaende Tavle med Tavlen over Tilfredshed set i Forhold til Alder og Helbred (se foran S. 103), og sammenfatte vi derhos Tallene for de tilfredses Dalen og de utilfredses Stigen til et Tal ved at halvere deres Sum, faa vi følgende Maalestok for de forskellige Forholds Indflydelse paa Tilfredsheden:

Helbredets Indflydelse	=	19,5	pCt.
Aarsindtægtens	—	=	18 —
Alderens	—	=	11,5 —
Arbejdstidens	—	=	11,5 —

Dette Resultat er for Helbred, Alder og Arbejdstid saa nøjagtigt, som vi kunne give det. Men for Aarsindtægtens Vedkommende maa der gøres et Tillæg af over en Tredjedel, naar vi ville finde Resultatet for

de enligstillede Syersker. I Stedet for 18 maa vi da sætte 25.

Den største Hindring for menneskelig Tilfredshed bliver da Fattigdom, derefter kommer Sygdom, hvorimod høj Alder og lang Arbejdstid have mindre Betydning. Da af de fire lykkeforringende Aarsager kun den ene, Alderen, er en konstant Faktor, medens alle de andre kunne paavirkes ved den fremadskridende Udvikling, udmunder vor Undersøgelse i det glædelige Resultat, at Antallet af tilfredse kan forøges. Det er muligt ved Omdannelse af Menneskelivets ydre Forhold betydelig at øge Summen af menneskelig Lykke.

Saadan Omdannelse opnaas imidlertid i Reglen først, efter at der er vakt en stærk Utilfredshed med de bestaaende Tilstande. Det ligger da nær at spørge: Hvor dyrt købes de menneskelige Fremskridt? Er ikke den Agitation, der sætter sig til Formaal at forbedre Arbejderklassens Livsvilkaar, naar alt kommer til alt, Kilde til større Utilfredshed end Tilfredshed. Idet Kritiken af de bestaaende Tilstande rejses, vækkes der Misnøje, og i hvert Fald det Slægtled, i hvilket Overgangen til bedre Tilstande forberedes, maa ved en Tilstand af Ophidselse, Uro og Utilfredshed betale de begrænsede Fremskridt, der efterhaanden kunne skaffes til Veje.

Ogsaa til Besvarelse af dette Spørgsmaal giver vor Undersøgelse et lille Bidrag. I vore Dage læse her i Landet næsten alle Mennesker Aviser, det gælder ogsaa om Syerskerne. De blandt vore Syersker — for 10 Aar siden — mest læste Blade var følgende: Aftenbladet havde 196 Læserinder, Socialdemokraten 144, Aftenposten 77, Dagens Nyheder 65, Politiken 49 og

Avisen 24. Af Ugeblade var det mest udbredte Familiejournalen med 43 Læsere og derefter Søndagsposten og Nordstjernen med henholdsvis 15 og 14 Læsere. Sondre vi vore Syersker i Klasser efter deres Avislæsning, saaledes at vi som særlig Klasse udskille dem, der af Dagblade kun læse Socialdemokraten, dem, der kun læse Venstreblade, og dem, der kun læse Højreblade, og undersøge vi Tilfredsheden blandt hver af disse Grupper, faa vi følgende Resultat.

Bladlæsning og Tilfredshed.

	Socialdemo- kraten	Højreblade	Venstreblade	Dagblade af forsk. Farve	Kun Ugeblade	Kun Adresse- avisen	Ingen Blade	Uangivet
Tilfredse	81	103	117	16	21	2	54	32
Nogenlunde tilfr. .	27	37	61	8	4	4	31	7
Utilfredse	28	39	49	8	8	4	46	15
Tilsammen	136	179	227	32	33	10	131	54
Procent af	%	%	%	%	%	%	%	%
Tilfredse	59	57	51	50	64	20	41	—
Nogenlunde tilfr. .	20	21	27	25	12	40	24	—
Utilfredse	21	22	22	25	24	40	35	—
Tilsammen	100	100	100	100	100	100	100	—

Næst efter dem, der kun læse Ugeblade, — sandsynligvis overvejende unge Personer, hvis Tilfredshed skyldes deres Ungdom — ere Socialdemokratens Læsere de mest tilfredse af vore Syersker. Tildels hidrører dette fra, at der til at holde Socialdemokraten, som jo

ikke hører til de billigste Blade, kræves forholdsvis økonomisk Velstillethed. Udskille vi iblandt Højre- og Venstrebladenes Læsere dem, der kun have Raad til at læse et af Tøresbladene, Aftenbladet eller Aftenposten, fra dem, der enten læse et større Dagblad, eller som foruden et af Tøresbladene tillige læse et Ugeblad, bliver Resultatet følgende:

	Social- demokraten	store eller flere Blade		Aftenposten	Aftenbladet
		højre	venstre		
Tilfredse	81	71	38	32	79
Nogenlunde tilfredse . . .	27	25	13	12	48
Utilfredse	28	20	15	19	34
Tilsammen . . .	136	116	66	63	161
Procent af	%	%	%	%	%
Tilfredse	59	61	57	51	49
Nogenlunde tilfredse . . .	20	22	20	19	30
Utilfredse	21	17	23	30	21
Tilsammen . . .	100	100	100	100	100

Det vil ses, at blandt dem, der læse flere eller større Blade, er Tilfredsheden større end den gennemsnitlige, uanset Bladenes politiske Farve. Højest staa mellem disse Læsere af Højreblade, lavest Læsere af Venstreblade, og imellem disse Socialdemokratens Læsere, men Forskellen er saa ringe, at der ikke deraf kan drages anden Slutning end den, at Læsningen af Socialdemokraten ikke i kendelig Grad forringer Tilfredsheden. Derimod er Tilfredsheden under den gen-

nemsnitlige blandt dem, der kun læse Skillingsbladene, uanset Bladets politiske Farve. Langt ringere staar det dog til med Tilfredsheden blandt dem, der ingen Blad læse (se forrige Tavle), vel i Reglen fordi de ikke have Raad til at ofre en Tøre til Læsning og heller ikke have Venner, der kunne og ville laane dem et Blad. Endnu bedrøveligere er det med de enkelte, der kun læse Adresseavisen — sagtens kun de, der mangle Arbejde og læse Adresseavisen, fordi de søge om Beskæftigelse.

Ialt udgøre de, der ingen Blade læse eller kun Adresseavisen, 141 af 748, for hvilke Oplysning haves. Naar hertil føjes de 33, der kun læse Ugeblade, viser det sig, at 574 af de 748, eller 77 Procent af vore Syersker, daglig faa deres aandelige Føde gennem deres Avis.

Da vi omtale Syerskernes Bladlæsning, maa det være mig tilladt at berøre, hvorledes Bladlæsningen fordeler sig mellem Arbejderfamilierne (de gifte Syersker) og de kvindelige Husstande (herunder ugifte, Enker, fraskilte og forladte). (Se omstaaende Tabel).

Som det vel var at vente, var det navnlig Arbejderfamilierne, der var paavirkede af den socialdemokratiske Agitation, og fortrinsvis de ikke gifte Syersker, der for 10 Aar siden ikke var paavirkede af nogen politisk Agitation, og som derfor blev ved det overleverede og læste Højrebladene. Ogsaa de, der slet ingen Blade læste, fandtes fortrinsvis blandt de ikke gifte, hvad der kunde tyde paa, at ikke alene Mangel paa økonomisk Evne, men tillige ringere politisk Interesse medvirkede hertil. Iøvrigt talte de ikke gifte foruden Flertallet af

Bladlæsning og ægteskabelig Stilling.

	Antal		Procent	
	gifte	ikke gifte	gifte	ikke gifte
Læsere af:				
Socialdemokraten	63	73	32	12
Venstreblade	61	166	31	27
Højreblade	27	152	14	25
forskellige eller farveløse	12	30	6	5
kun Ugeblade	7	26	4	4
ingen Blade	17	114	9	19
Uangivet	7	47	4	8
Tilsammen . . .	194	608	100	100

de bedst stillede tillige Flertallet af de ringest stillede, nemlig de kvindelige Forsørgere af andre.

At de, der læste Socialdemokraten, var forholdsvis tilfredse, hidrører ikke fra særlig gunstige økonomiske Kaar. Af de 136 var der 83 med Aarsindtægt højst 300 Kr., 32 med 301—400 og 21 med over 400 Kr. Det vil sige, at deres Aarsindtægt var under den gennemsnitlige. Af alle vore Syersker havde 54 Procent (Syersker S. 35), af Socialdemokratens Læserinder 61 Procent en Aarsindtægt paa højst 300 Kroner. Men herved maa erindres, at forholdsvis mange af Socialdemokratens Læserinder er gifte, og for dem er Aarsindtægten jo i det hele under den gennemsnitlige, uden at dette betegner ringere Kaar. Hvad Alderen angaar, læstes Socialdemokraten af 63 eller 18 pCt. af vore Syersker under 30 Aar, af 52 eller 19 pCt. af de midaldrende (30—39aarige), og af 21 eller 11,5 pCt. blandt

dem, der havde fyldt 40. Bortset fra de gifte, der overvejende er midaldrende, er det da fortrinsvis de yngre, der læse Socialdemokraten, hyppig vistnok som Medlemmer af Forældrenes Husstand. At forholdsvis mange af Socialdemokratens Læserinder er unge eller gifte, begrundes en større Tilfredshed end den gennemsnitlige. Men skønt der saaledes nok er nogen Grund til, at de Syersker, der læse Socialdemokraten, bør staa noget højere end Gennemsnittet i Tilfredshed, tyder Resultatet af vor Undersøgelse dog paa, at den socialistiske Agitation ikke udbreder den Misfornøjelse, som det vist i Almindelighed antages, og som jeg ogsaa selv havde ventet. Det synes da, at Glæden over de Fremtidsbilleder, der oprulles, i Forbindelse med Glæden over Arbejdernes voxende Magt opvejer den Misfornøjelse med Forholdene, som Angrebene paa de bestaaende Tilstande vække.*)

*) Det gaar med Syerskerne som med saa mange andre Mennesker, det er Aviser og ikke Bøger, der give dem deres meste Aandsføde. Af vore Syersker laante 133, altsaa omtrent hver sjette, Bøger. 35 laante fra »Folkebogsamlingerne«, 30 af private Bekendte, 18 af kvindelig Læseforening, 14 af Skoler (deriblandt 3 af Søndagsskoler), 11 af Arbejdernes Læseselskab, 7 af faglige Bogsamlinger, 6 af Foreningsbogsamlinger. Et noget større Antal, 195 eller næsten en Fjerdedel, ejede Bøger. Af dem ejede 76 religiøse, 119 andre Bøger. De religiøse Bøger er i Reglen Psalmebøger eller Testament, de andre Bøger Skolebøger, iblandt hvilke da vel ogsaa Psalmebog eller Testament kunde findes. Af dem, der besad religiøse Bøger, var 30 tilfredse, 24 nogenlunde tilfredse, 22 utilfredse — altsaa meget under Gennemsnittet. Hverken dette eller den Omstændighed, at de fleste Bøger var Skolebøger, der vel i Reglen ikke blev læste, tyder paa, at der kan tillægges Syerskernes Bøgeje nogen Betydning. Dog var der nogle faa, der ejede et større Antal Bøger, og en enkelt havde en hel lille Bogsamling. At Læsning i det hele ikke har spillet nogen stor Rolle for vore Syersker, synes at fremgaa af, at kun 61 iblandt dem nævne

For at faa at vide, hvor megen Betydning Forholdet til Kirken havde for vore Syersker, havde jeg paa Skemaet ønsket optaget et Spørgsmaal om, hvorvidt Syersken gik til Alters, hvad der vel for en Københavner vilde betegne et ikke blot udvortes Forhold til det religiøse. Spørgsmaalet blev dog ikke medtaget, fordi det af Udvalget ansaas for at være for nærgaaende. Derimod spurgtes der: »Gaar De i Kirke?» og dette Spørgsmaal besvaredes som følger:

Kirkegang og Tilfredshed.

Gaar De i Kirke?	»Ja«	Under- tiden Sjelden	»Nej«	Uangivet
Tilfredse	300	59	60	7
Nogenlunde tilfredse . . .	110	30	36	3
Utilfredse	129	26	40	2
Tilsammen . . .	539	115	136	12
Procent af	%	%	%	
Tilfredse	56	51	44	—
Nogenlunde tilfredse . . .	20	26	26,5	—
Utilfredse	24	23	29,5	—
Tilsammen . . .	100	100	100	—
Procent af Kirkegang . .	68	15	17	100

Som det vil ses, har over to Tredjedele af vore Syersker besvaret Spørgsmaalet, om hun gaar i Kirke, bekræftende uden noget Forbehold. Af de øvrige har

den blandt deres Fritids Beskæftigelser og kun 15 blandt deres Fornøjelser,

godt Halvdelen svaret nej, medens den anden Halvdel har svaret: »Undertiden«, »sjelden«, »en Gang imellem«, »naar jeg har Tid« eller noget lignende. Man vil se, at der er kendelig Forbindelse mellem Kirkegang og Tilfredshed. Jeg har undersøgt, hvorvidt de Syersker, der ikke gaa i Kirke, af andre Grunde maatte vise nogen Overvægt for de mindre tilfredse, og det har da vist sig, at der blandt dem er Overvægt for det mellemste Alderstrin, godt Helbred, middelgod Løn og lang Arbejdsdag, deres ydre Livsforhold indeholde da ingen Grund til mindre end gennemsnitlig Tilfredshed, snarere det modsatte. Vor Undersøgelse peger da i den Retning, at det forringer Tilfredsheden ikke at gaa i Kirke. Hovedvægten maa vistnok lægges paa den Gruppe, der svarer »Nej«; thi de øvrige to Grupper omfatte formentlig meget uensartede Personer. Blandt dem, der svare »Ja«, er der antagelig mange, der med samme Føje kunde svare »undertiden« eller »sjelden«, ved Siden af andre, for hvem Kirkegang er en værdifuld Del af deres Liv.

Det Spørgsmaal, om der er nogen Forbindelse mellem Syerskernes Kirkegang og Bladlæsning, besvarer vor Undersøgelse derhen, at der forholdsvis er lidt Overvægt for Ikke-Kirkegang blandt »Socialdemokraternes« Læsere, idet blandt disse af 144 de 27 eller 19 Procent gik »sjælden« eller »undertiden«, 35 eller 24 Procent ikke i Kirke. Men det overvejende Flertal (57 + 19 = 76 pCt.) gik altsaa i Kirke. Af »Politikens« 41 Læserinder gik 8 eller 19 Procent ikke, 5 eller 12 pCt. sjælden eller undertiden i Kirke, altsaa det sædvanlige Forhold.

Spørgsmaalet om, hvorledes Syerskerne anvende deres Fritid, og hvilke Fornøjelser de søge, besvares saaledes.

Fritid, Fornøjelser og Tilfredshed.

	Maskerader, Theater, Bal, Koncerter	Spadsere- toure	Besøg	Læsning	Husgerning	ingen Fornøjelser	ingen Fritid
Tilfredse	129	104	93	40	230	206	19
Nogenlunde tilfredse . . .	24	38	38	8	100	111	16
Utilfredse	34	26	41	24	99	111	26
Tilsammen . . .	187	168	172	72	429	428	61
Procent af	%	%	%	%	%	%	%
Tilfredse	69	62	54	56	54	48	31
Nogenlunde tilfredse . . .	13	23	22	11	23	26	26
Utilfredse	18	15	24	33	23	26	43
Tilsammen . . .	100	100	100	100	100	100	100

Denne Tavle sammenfatter Besvarelserne af to Spørgsmaal: »Hvilke Fornøjelser søger De?» og »Hvortil anvender De Deres Fritid?« At Syersken spadserer, aflægger Besøg, læser, bliver af den, der ikke deltager i andre Fornøjelser, anført som hendes Fornøjelse, hvorimod den Syerske, der deltager i Baller, Maskerader, eller besøger Theatre eller Koncerter, nævner Spadseretoure, Besøg eller Læsning under Fritidens Anvendelse. Mærkelig faa er der, som her nævne Læsning, selv bortset fra Aviser, som jo næsten alle læse, er der jo, som vi have set, adskillig flere, der laane Bøger, end der her opføres som læsende.

Hvad nu Tilfredsheden angaar, vise de, der besøge Baller, Theatre, Maskerader eller Koncerter, øget Tilfredshed, men da disse fortrinsvis maa søges blandt de unge og de økonomisk gunstigst stillede, oplyser det intet sikkert om, at selve Deltagelsen i Forlystelser forhøjer Tilfredsheden. Næst efter denne Klasse er de, der spadsere, de mest tilfredse, hvorimod Aflæggelsen af Besøg ikke kendelig øger Tilfredsheden, og Læsning snarest synes at forøge Utilfredsheden. At Syersken anvender sin Fritid til Husgerning, formindsker ikke Tilfredsheden, at hun ingen Fornøjelser har, formindsker den vel noget, men ikke betydelig. Derimod vise de, der ingen Fritid have, som rimeligt er, en høj Procent af utilfredse, betydelig flere end de, der arbejde over 12 Timer, det er gennemsnitlig omtrent 14 Timer daglig, nemlig 43 pCt. utilfredse mod 29 og næsten lige saa mange som de, der have den allerlaveste Aarsindtægt, 43 mod 47.

Til Spørgsmaalet om, hvorvidt Syersken er tilfreds med sine Livsvilkaar, slutter sig, som allerede nævnt, det Spørgsmaal: »eller hvad trykker Dem mest?« Svarene herpaa vise da, hvad Syersken selv anser for at være Grund til Utilfredshed. Og her gaa da Svarene aldeles overvejende i den Retning, at det er utilstrækkelig Aarsindtægt, der volder det største Tryk. Af de 273 Syersker, der angive, hvad der trykker dem, er der 161, der klage over for smaa Indtægter (Nærings-sorg, Pengemangel, for ringe Fortjeneste), hvorimod kun 19 klage over daarligt Helbred, 9 over for lang Arbejdstid og slet ingen over sin høje Alder. Af dem, der klage over Arbejdstiden, er der endda nogle, der ogsaa klage over Lønnens Ringhed. Flere end disse,

nemlig 22, klage over, at der ikke er Arbejde nok at faa, og af dem henvise enkelte til, at der ikke er stadigt Arbejde, ikke arbejdes hele Aaret. Af dem, der lide under økonomisk Tryk, er der fire, der nævne, at de savne Mad, to have sat deres Tøj ud. En enkelt klager over den høje Husleje, eller at Maskinen er gaaet itu og ikke kan repareres, eller over sine daarlige Klæder. En fremhæver i Almindelighed de arbejdende Kvinders daarlige Forhold, en anden, der er Socialdemokrat, nævner »de daarlige Lønforhold, som hindre mig i at udvikle mine Evner, da Kampen for det daglige Brød sluger den største Del af mine Kræfter«. Nogle faa — 8 — vende Blikket mod Fremtiden, frygte Fattigvæsenet, ængstes for daarlige Tider, trykkes af Tanken om hele Livet at skulde arbejde strængt — af ikke at kunne spare sammen, til man bliver ældre — af Udsigten til at blive gammel og ikke kunne ernære sig selv, eller i Almindelighed af Tanken om Fremtiden eller Alderdommen.

I det hele var der 208, der klagede over økonomiske Forhold, medens kun 65 trykkedes af andre Forhold. Blandt disse var der foruden de 19, der trykkedes af daarligt Helbred, 26, der led af Familiesorger, medens Resten trykkedes af forskellige ydre eller sjælelige Forhold.

Blandt Familiesorgerne nævne nogle Sygdom i Familien eller Dødsfald, Mandens, Forældres eller Børns Død. En Kone har mistet 6 af sine 9 Børn. I andre Tilfælde nævnes daarlige ægteskabelige Forhold, saasom at Manden er forfalden eller utro. »Jeg har en meget vanskelig Mand, der ofte lægger Haand paa mig«, sukker en; »min Familie raadede mig til det«,

siger en anden om sit ulykkelige Ægteskab. Fire forladte Hustruer trykkes af, at Manden har forladt dem, vi havde det tidligere saa godt, tilføjer en af dem. »Mand og Søn er i Amerika«. »Manden, der er Styrmand, har i 8 Aar været borte uden Efterretning«. En Enke er bekymret for, at hun skal falde bort fra sine Børn, »thi man har jo aldrig Raad til at gøre noget for sit Helbred«. En anden lider af Længsel efter de Børn, hun gav Afkald paa — Manden tog Livet af sig af Nærings Sorg, og fremmede tog da nogle af Børnene til sig. En ugift Syerske trykkes af det daarlige Samliv med Faderen.

Af trykkende ydre Forhold nævne nogle den megen Stillesidden, andre fattes Lyst til Syarbejdet — »jeg er ikke kommen til det, jeg havde Lyst til«. De ønske sig da en anden Stilling, en ønsker at sy Modepynt, en anden at faa Plads som Expeditrice. Et Par længes efter deres Fædreland, en af disse beklager, at man ikke kan leve af det samme Arbejde i Sverig.

Blandt sjælelige Sorger nævnes daarlige Humør, tungt Sind, Tilværelsen — »jeg kan godt forstaa, at nogle forkorte deres Liv, jeg har selv undertiden Lyst dertil« — »jeg er saa livstræt, om Døden kom, var den velkommen«. Den, der udtaler dette, har mistet sin Kæreste. En anden sørger over, at Kæresten ikke ægtede hende. Endnu et Par have Kærestesorg. En trykkes af Stillingens Kedelighed, en anden er træt og ked af at arbejde, et Par klage over Ensomhed. En enkelt udtaler sit Had til de herskende Samfundsforhold, en anden finder med Hamlet, at Tiden er af Led: »Tiderne ere saa mærkværdige«. Kun et Par udtale, at de ønske at gemme deres Sorger for sig selv —

— »det kan ikke fortælles« — «der er Sorger, jeg helst vil tie med« — »det sætter man ikke paa en Liste«. »Red mig — jeg kan ikke sige det«, udbryder en ugift 30aarig Kvinde.

Man vil se, at denne Opregning paa nogle Punkter udfylder de meddelte statistiske Oplysninger, ved at pege paa andre Kilder til Utilfredshed, ordentligvis af almenmenneskelig Art, — Familiesorger og sjælelige Sorger. Men Hovedindtrykket ændres ikke. Det er Kampen for Brødet og de Vilkaar, under hvilke den føres, der lægger det største Tryk paa Syerskernes Skuldre. Og dog, hvem ved, om der egentlig er større Tilfredshed højere oppe i Samfundet, hvor Synskredsen er videre og Fordringerne til Livet ere større? Men det sikre Resultat er, at der ved en Forbedring af Syerskernes økonomiske Forhold vilde kunne skabes øget Tilfredshed.
